

Буряк Марія Василівна,
старший науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем протидії злочинності
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖІ ЯК СПОСІБ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ НАРКОТИКІВ

*(за матеріалами Національного звіту Державної установи
«Український моніторинговий та медичний центр з наркотиків та алкоголю
Міністерства охорони здоров'я України»)*

Нелегальний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів в Україні набуває все більших масштабів, стає досить серйозним соціальним чинником, який негативно впливає на стан здоров'я і благополуччя людей, розвиток суспільства в цілому. Зокрема, швидкий розвиток інформаційних технологій має суттєвий вплив на усі сфери життєдіяльності людей. Це стосується і сфери незаконного обігу наркотиків, де спостерігається розширення використання мережі Інтернет та високих інформаційних технологій і телекомунікаційних мереж для збуту заборонених психоактивних речовин.

Так, розповсюдження набув безконтактний метод передачі наркотику (т.з. «закладки», «клади»). Якщо раніше наркозалежні особи знали, за якою адресою можна придбати дозу наркотику, то сьогодні прямий контакт покупця з наркодиллером повністю відсутній. Для залучення потенційних покупців для он-лайн продажу наркотиків, збувачі вдаються до сучасних методів реклами: зокрема це смс-розсилка тематичних повідомлень, розсилка рекламних повідомлень електронною поштою, роздача друкованих флаєрів, інтернет форуми та чати, спеціальні сайти оголошень, інтернет-магазини, соціальні мережі тощо [1].

Проте, особливої популярності набуло явище розміщення на різних об'єктах міської інфраструктури кустарних чи трафаретних надписів із пропозиціями продажу наркотиків. Переважно це різноманітні надписи (т.з. графіті) на стінах будинків, під'їздах, гаражах, зупинках громадського транспорту, парканах, транспортних естакадах, підземних переходах тощо, сутність та зміст яких є зрозумілим особам, знайомим із відповідною субкультурою.

Найчастіше можна спостерігати написи «мет», «фен», «амф», «спайси», «бошки», «солі», «спіди», «бистрий», «скорость», «закладки», «клад», «JWH», «МДМА», адреси інтернет сайтів, номери популярних месенджерів (Viber, WhatsApp, Telegram, Skype) та інші. Для нанесення надписів найчастіше залучаються неповнолітні, які отримують за роботу певну грошову винагороду, а також наркозалежні особи, з якими розраховуються дозою наркотичного засобу. Значно рідше цим займаються безпосередньо збувачі.

Аналіз фактів затримання осіб, які займаються он-лайн збутом наркотиків через мережу Інтернет свідчить, що у більшості випадків навіть на вершині ієрархії таких угруповань стоять підлітки, які володіють навичками роботи в цій мережі [1].

Підрозділами Національної поліції України вживаються заходи щодо виявлення он-лайн збувачів. Працівникам поліції відомо про згадані надписи на об'єктах інфраструктури та їх зміст, а також про масштаби збуту наркотиків з використанням методу «закладок». Крім безпосереднього виявлення таких написів поліцейськими, на адресу Національної поліції надходять скарги щодо розміщення таких написів.

Під час документування кримінальних правопорушень цієї категорії виникає ряд проблемних питань. Основною проблемою є те, що в Україні законодавчо не врегульовано механізм блокування чи обмеження доступу до Інтернет ресурсів, через які вчиняються кримінальні правопорушення чи де є заборонений контент.

На практиці, блокування Інтернет ресурсів, що знаходяться в українському домені, можливо здійснювати лише на підставі рішення суду. Однак такий алгоритм дій не ефективний, оскільки відсутній єдиний орган, наділений повноваженнями по виконанню судових рішень з блокування чи обмеження доступу до протиправних сайтів. Відповідно даних реєстру Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, на території України працює понад 5 тис. Інтернет провайдерів, а за неофіційними даними ця цифра становить більше 8 тис. Тобто, при винесенні судового рішення, із вимогою блокування певного ресурсу, слідчому судді необхідно готувати понад 8 тис. окремих ухвал [1].

Якщо Інтернет ресурс, з якого здійснювалася реалізація наркозасобів знаходиться за межами держави, до компетентних правоохоронних органів іноземних держав крім ухвали суду, також направляється запит про надання міжнародно-правової допомоги. Ця процедура не має чіткого механізму і займає тривалий проміжок часу.

В Україні, після отримання ухвали суду, Інтернет провайдери повідомляють про відсутність у них технічної можливості із блокування чи обмеження доступу до Інтернет ресурсів. При цьому, законодавством не встановлено вимоги обов'язкової наявності такого обладнання у провайдерів. Також відсутній механізм притягнення до відповідальності провайдерів за невиконання рішень суду щодо блокування інтернет сайтів чи обмеження доступу до забороненого контенту.

Як було зазначено, до процесу збуту наркотиків через мережу Інтернет залучаються у більшості випадків підлітки, які добре орієнтуються у сучасних технологіях та комп'ютерній техніці, а тому розуміючи можливість бути викритими, вдаються до різних хитрощів приховуючи місце свого перебування змінюючи IP-адреси різними методами [1].

Останнім часом для повної конспірації та анонімності он-лайн збувачі почали використовувати «ЧАТ-боти», або іншими словами

віртуальні автоматичні співрозмовники через мобільні інтернет-месенджери. «ЧАТ-боти»- спеціально розроблена програма з набором певних алгоритмів, що розповсюджує рекламу наркотиків через повідомлення та має змогу підтримувати переписку, приймати замовлення та відповідати на запитання.

На перших етапах процесу он-лайн розповсюдження наркотиків, відбувався збут так званих «легальних наркотиків» або нових психоактивних речовин – це похідні існуючих наркотичних засобів і психотропних речовин, що не підпадають під міжнародні і національні заходи контролю, але мають дію, схожу з дією контролюваних наркотиків та є набагато небезпечнішими.

Нові психоактивні речовини – це загальний термін, який охоплює нові наркотики, що називаються «курильними сумішами», «спайсами», «солями», «дизайнерськими наркотиками», «легальним дурманом» тощо. Швидкість, з якою виробляються нові види психоактивних речовин залишають позаду існуючі механізми контролю, істотно випереджаючи розвиток національних законодавчих і регулюючих норм. Основними виробниками нових психоактивних речовин являються Китай та Індія. Для доставки в Україну використовуються здебільшого міжнародні поштові відправлення.

Головною перешкодою для ефективної протидії нових психоактивних речовин в Україні є відсутність офіційних механізмів оперативного виявлення і встановлення національного контролю над новими речовинами. Існуючий нині процесуальний шлях є тривалим, обтяжливим і неприйнятним для боротьби з таким динамічним явищем.

Список використаних джерел

1. Національний Звіт за 2017 рік щодо наркотичної ситуації в Україні (за даними 2016 року). Поглиблений огляд наркоситуації в Україні для європейського моніторингового центру з наркотиків та наркотичної залежності. Державна установа «Український моніторинговий та медичний центр з наркотиків та алкоголю Міністерства охорони здоров'я України. URL: <http://aph.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/national-report-2017.pdf>.

Варваринець Василь Іванович,

викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ

АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У БОРОТБІ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В умовах сьогодення проблема розкриття й розслідування злочинів завжди була в центрі уваги. Реформування політичної та економічної систем суспільства яка впливає на формування правової держави усе більшу актуальність набуває боротьба зі злочинністю, яка